

Az SDO 2014. február 24-én készült felvételesorozatán az X4.9-es erősségű kitörés első szakaszát láthatjuk különböző hullámhosszakon (balról jobbra 1600 A, 304 A, 171 A, 335 A, 94 A, 131 A hullámhosszakon). Az aktív régió felett jól láthatóan kanyarog a kitörő anyagfelhő a koronában. (NASA/SDO, Goddard Intézet)

Sonkoly Zoltán szarvasi észlelőnk is megfigyelte a Napot február 15-én: „Egészen látványos, ahogyan kizárólag csak a déli félteken lehet megfigyelni komoly aktivitást. A 11974-es számú csoport rendkívül bonyolult szerkezetet mutat, melynek hosszan elnyúló alakja még szabad szemmel is észrevehető. Emellett szabadszemesnek mutatkozik még a 11976-os számú csoport, melyben egy több földátmérőnyi folt ül. A fáklyamezők közepes intenzitásúak.”

Az ezt követő 11976-os, 11977-es és 11980-as csoportok kevesebbet változtak; mire a 11976-os csoport a nyugati peremhez ért, egy közepes méretű monopoláris foltta állt össze.

Február 17-én már látszott, hogy a keleti peremen valami érdekes dolog készülődik. Hatalmas fáklyamező kíséretében bukkant fel először bizonytalanul talán két jól elkülöníthető foltcsoport, melyek a következő napon kaptak számozást. 19-ére nagyon érdekes meglepetéssel szolgáltak, ugyanis a NOAA adataiból és az SDO magnetográf felvételéből kiderül, hogy valójában nem is két, hanem négy csoportról van szó, nem megszokott módon egy 20x15 szoláris foknyi területen belül. Vizuális észlelések alapján legfeljebb két csoportnak látszottak, ezek alapján semmilyen jel nem utalt arra, hogy itt négy különálló aktív területről lehet szó.

A csoportok 23-ára érték el legnagyobb méretüket, ekkor a legnagyobb csoportban, a 11982-esben 57 foltot lehetett megszámolni a NOAA adatai alapján. Sajnos a csoportok viszonylag rövid életűnek bizonyultak, 25-ére már elkezdtek felbomlani, s inkább sok apró szétszórt foltot és pórúst figyelhetünk meg ezen a területen, mintsem egységes foltok egybefüggő halmazát.

24-én egy apró folt tűnt fel a keleti peremen, amely 25-én a 11990-es számot kapta. 24-én, még mielőtt izgalmasabb vizuális megfigyelést lehetett volna végezni róla, máris egy nagyon régóta nem látott erősségű, X4.9-es kitörést produkált a terület. Mivel a kitörés nem a Föld irányában történt, nem okozott sarki fényt, de még így is érdemes megfigyelnünk az eseményt az SDO különböző hullámhossztartományokban készült felvételein.

A hónap végére kissé csökkent a foltok száma, inkább kis- és közepes méretű csoportok tarkították a korongot. A 11990-es csoport befordulása után nem növekedett tovább, és a későbbiek során nem mutatott további óriási kitöréseket. A 24-ei X4.9-es kitörés érdekes kivételnek tűnhet. Ebben az időszakban a fáklyamezők is nyújtottak megfigyelnivalót észlelőinknek, Bánfalvy Zoltán 26-ai észlelésében meg is jegyezte, hogy a fáklyamezők feltűnően fényesek és kontrasztosak.

Hannák Judit

Vénusz és Hold – némi ég-reménnyel

Februárban a hónap leglátványosabb eseménye a 26-án hajnalban megfigyelt Hold-Vénusz együttállás volt. A látványosságot ezúttal szerencsésen tiszta égbolton figyelhettük, ahol kora hajnalban még köd volt (igen kevés kivételtől eltekintve), később ott is kitisztult, így gyakorlatilag országszerte kedvező körülmények segítették az észlelőket. A páros szabad szemmel is sokaknak – köztük a csillagászatot még amatőrként sem foglalkozóknak – nyújtott szép kezdést a napra. Elég volt felnézni a délkeleti égre, és ott ragyogott egymás mellett a holdsarló és a Vénusz, sokan munkába menet gyönyörködtek benne. (A hajnali együttállással kapcsolatban számos érdeklődő telefont kaptunk aznap – a szerk.)

Sramó András így számolt be az élményről: „Ezután jött a meglepetés. Munkahelyemen a délelőtt erről szólt. Válaszoltak, megszólítottak, kérdeztek – és én szórtam az ismereteket. (Hála a Meteornak, tájékozott vagyok a témában. Gyenizse Péter járdacsillagászatából is sokat tanultam.) Nem akarok konklúziót levonni, de mégis ez az égi randevú határozta meg napom hangulatát.”

Aki tehetne, persze, az alaposabban megnézte a párost, távcsövel is, és sokan fényképezték is. Az égitestek hajnal 5 után álltak a legközelebb egymáshoz, ekkor alig 20 ívpercnyire voltak, ami igen látványos volt! (Indiában már fedésként látszott az együttállás.) Különösen szép volt az az időszak, amikor a világosodó égbolton még ragyogtak az égitestek, de a Hold árnyékos felén már feltűnt a hamuszürke fény. A páros vörösen kelt, és bár órák teltek el, mégis rohant az idő, az ember annyira belefeledkezett a látványba. Még napkelte után jóval is látni lehetett őket, jómagam Alsó-örsről néztem, Keszthelyi Sándor és Sragner Márta pedig Pécsről követte: „06:32-kor volt Pécssett elméletileg a napkelete. Mi csak

06:59-kor néztünk ki dél felé az ablakon, hát már nagyon világos az ég: a Hold sarlója azért látszik. Mellette a Vénusz is ott van, de már jobbra fenn. Azaz az együttállást átaludtuk, a Hold már elhaladt kelet felé jó fél fokot. Nézzük folyamatosan: 07:10, 07:18, 07:22 és 07:30. Egyre világosabb az ég. Először mindig a Hold: egyre gyengébb és kisebb íve vehető észre. Hozzá viszonyítva a Vénusz fénypontja is ott van, az idő múlásával alig-alig. A Vénusz veszik előbb bele a vrradati fényözönbe, a Hold kicsit jobban bírja. 07:43-kor már a Nap fénye is a szemünkbe süt, ki kell takarni. Így nagyon nehezen – még egyszer utoljára – meglátjuk a Hold csökevényét, és nagyon bizonytalanul a Vénuszt. 1 óra és 11 perccel napkelte után!”

A február 26-i Hold-Vénusz együttállás Ábrahám Tamás felvételén

Az együttállás megfigyelői közül a következőktől kaptam észlelést: Ábrahám Tamás, Bajmóczy György, Baranyi Zoltán, Brlás Pál, Hegyi Imre, Keszthelyi Sándor, Kunsági-Máté Sándor, Nagy Tibor, Orha Zoltán, Orosz Tímea, Rosenberg Róbert, Soponyai György, Sragner Márta, Sramó András, Szitkay Gábor és Vigh Lajos.

Nyilván mások is látták (tudomásom is van róla), de ismét a közösségi oldalak nyertek a rovattal szemben... Ahogy erről már többször szót ejtettem rovatvezető társaimmal együtt, az az észlelés az igazi, ami bekerül az adatbázisokba. Persze, sokan csak néha néznek fel az égre, és nem folyamatos megfigyelők, de az ő fotóik, megfigyeléseik is értékesek – lennének, ha beküldenék, vagy a <http://eszlelesek.mcse.hu> észlelői oldalra feltöltenék.

Hadházi Csabától egy gyönyörű, földfényvel ékes holdsarlófotó érkezett, február elsejéről, Kósa-Kiss Attila pedig ezen a napon színes melléknapot figyelt meg. A hónap további égi eseményei közt Rosenberg

Róbert február 5-i napnyugtáját érdemes kiemelni, a torzultan lebukó korong tetején ugyanis jól megfigyelhető zöld sugár volt! Ezen a napon Szöllösi Tamás igen élénk színű irizáló felhőket fényképezett, Kósa-Kiss Attila pedig 22 fokos naphaló tetejét látta kb. egy órában keresztül.

Hegyi Imre február 8-i megfigyelése és fotói vékony felhőzeten kialakult szép holdkoszorúról tanúskodnak, a Hold ekkor a Hyadokban, a „kacsacsőr” nyitott végénél tartózkodott. A jelenségről Rosenberg Róbert is beszámolt, nála vastagabb felhők közt bujkált a Hold, így a csillagcsoport tagjaiból csak néhány látszik a felhőréseken, ám a holdkoszorú itt is igen szép, színes volt. 9-én Hegyi Imrénél volt holdkoszorú, ezúttal csak a fényes Aldebaran került a képre a Hold társaságában.

Február 10-én a rovatvezetőnél a reggeli órákban volt 22 fokos naphaló és jóval halványabban – valószínűleg – 46 fokos (az adott napmagasságnál igen nehezen elkülöníthető az igen ritka 46 fokos haló a felső oldalivtól,

de bizonyos jelek arra utalnak, hogy 46 fokos volt) is. Szöllösi Tamás napnyugta előtt fotózott igencsak élénk színű 22 fokos naphalót, Kósa-Kiss Attila esti égboltján pedig erős, 22 fokos holdhaló jelent meg. Szintén ezen az estén Rosenberg Róbert örökölte meg a Hold-Jupiter együttállást, szerencsére ismét gyönyörű holdkoszorúval tetézve.

11-én Kósa-Kiss Attila reggel 22 fokos naphaló felső részét, este pedig teljes 22 fokos holdhalót látott. Rosenberg Róbert 12-én már a magányos Hold élénk színű koszorúját fotózta. Szöllösi Tamásnál pedig pasztellszínű holdkoszorú volt. Ezen az estén a rovatvezetőnél erős színű, de gyorsan változó 22 fokos holdhaló látszott, a Jupiter körül pedig pasztellszínű párta. 13-án Bakos Liza a hajnali égen a Vénusz körül igen élénk színű, két gyűrűből álló koszorút (!) valamint Vénusz-oszlopot örökölt meg. 14-én Szöllösi Tamásnál délben körülírt naphaló, majd délután nagyon erős színű bal oldali melléknapot figyelt meg. 15-én melléknapot és igen színes napkoszorút örökölt meg Rosenberg Róbert, Hegyi Imre viszont olyan fantasztikus színekben pompázó napkoszorút és irizáló felhőket fotózott, hogy a pávák is irigykedtek volna rá!

Február 16-án a rovatvezetőnél először 22 fokos holdhaló, majd később, a felhőzet változásával holdkoszorú alakult ki. 18-án reggel a rovatvezetőnél igen látványos felső érintő, 22 fokos haló, melléknapok, naposzlop, zenitkörűli ív, valamint szokatlanul erős színű és fényes felső oldalív volt; délután Kósa-Kiss Attila melléknapot észlelt. Hozzá 19-én érkeztek meg a halógyártó felhők, így ezen a napon a jelenség egész arzenálját felvonultatta nála: egymás után jelentek meg a bal majd a jobb oldali melléknapok, 22 fokos haló, zenitkörűli ív, felső érintő, felső oldalív, továbbá a melléknap-körív teljes körpanorámában.

Február 19–20-án az év első afrikai homokszállítmánya érkezett meg, a szokásos tava-

szai időpontnál jóval korábban. 19-én ország-szerre vöröses-okkeres sárfoltokat hagyó esőt hozott, másnap pedig a felhőtlen, de opálos égen Bishop-gyűrű alakult ki a Nap körül, az esti órákban jelentősen csökkent a csillagok-bolygók látható fényessége. 24-én hajnalban a Hold szépen látható földfényvel mutatkozott, majd később az érkező vaskosabb felhők hatására koszorú is kialakult. Ugyanekkor a Mars és a közelében álló Spica körül látványos, az égitestek vörös és kék színeit kiemelő párta alakult ki – a páros különösen mutató volt ebben a formában! A kelő Vénusz ovális pártával és kis oszloppal gyönyörködtette a rovatvezetőt. 27-én a déli órákban erős és színes 22 fokos naphaló volt a rovatvezetőnél. Február 28-án délelőtt Kósa-Kiss Attila 22 fokos naphalót észlelt, a rovatvezetőnél hajnalban a felhősávok közt kelő Vénusz alatt-felett kis oszlop volt, majd napkelte után egy völgyben lefolyó ködmezőn látványos ködív alakult ki.

Érdemes megemlíteni érdekességképpen, hogy február 27-én este Szlovéniából sarki fényt észleltek és fényképeztek, jó átlátszó-ság, szerencsés helyszín eredményeképpen. Szitkay Gábor is gyanús vöröslést mutató fényképet készített Péntesgyörből, de kb. másfél órával azelőtt, hogy az Északnyugat-Európát elkápráztató sarki fény megjelent volna, valószínűleg más eredetű fénylés van a képein. Sajnos nincs tudomásom arról, hogy az azon az estén hazánkban a sokféle változó felhőzetű, párás égen sikerült volna valakinek is elcsípni a szlovén hegyekből megfigyelt sarki fényt. Szerencsésebb időjárás esetén bizonyára hazai kép is született volna!

A hónap tehát nem telt eseménytelenül, végre egyre gyakrabban láthattuk a Napot, Holdat, csillagokat, bár az előző hónapok szürke, borús-ködös időjárásáért még sok kárpótlással tartozik az ég!

Landy-Gyebnár Mónika

Február 18-án reggel igen látványos komplex halót figyelt meg Landy-Gyebnár Mónika Veszprémből